

Umučený za svoj národ slovenský

Mladý Ďurko Langsfeld: Budú ma niekedy súdiť i Slováci, a u tých by som nechcel prepadnúť!

Je to ťažko uveriteľný fakt: v slovenských učebniciach dejepisu pre ôsmakov, ktoré vznikali aj za účasti našej Matice (!) a vyšli v roku 2010 v slovenskej i v maďarskej verzii, nie je nijaká zmienka o Vilkovi Šulekovi a Karolovi Holubym, no ani o Ďurkovi Langsfeldovi. Ktosi chce – a darí sa mu, veľmi sa mu darí –, aby sme na týchto skvelých mladých ľudí spred sto šesťdesiatich piatich rokov úplne zabudli. Akoby mali zbytočne a nadarmo hrdinsky umrieť v mladom veku za náš národ pri jeho prvom hrdinskom vzoprení sa proti neslobode a útlaku so zbraňou v rukách.

Pripomeňme si jedného z nich

– Ďurka Langsfelda, ktorého osud vyvrcholil 22. jún a 1849. Na svet prišiel v Sučanoch 16. októbra 1825 ako prvorodený syn chudobného krajčira, mal dve sestry a troch bratov. Matka chcela mať z neho kňaza, študoval na evanjelickom lýceu v Kežmarku a na evanjelickom kolégiu v Prešove, ale chudoba rodičov mu znemožnila dokončiť štúdiá. Bol však múdry a talentovaný, a tak pôsobil ako učiteľ v Žabokrekochoch a v Turčianskom Svätom Martine. Po vypuknutí revolúcie v roku 1848 sa stal prívržencom štúrovského hnutia. Pre národnú buditeľskú prácu bol hneď ten istý rok vedno s mnohými Turčanmi v Banskej Bystrici väznený.

- TURČIANSKI DOBROVOLNÍCI

Tragické vyvrcholenie jeho životného osudu sa začalo 17. januára 1849. V ten deň slovenskí dobrovoľníci v rámci druhej výpravy, konkrétne Ľudovít Štúr a Jozef Miloslav Hurban, na verejnom zhromaždení v Langsfeldových rodných Sučanoch agitovali, získavali dobrovoľníkov. Domácich však presvedčil najmä rodák Ďurko Langsfeld, veď ho poznali z kázní v evanjelickom kostole, kde zastupoval vtedy uväzneného národovca Ondreja Hodžu, brata Michala Miloslava. Vďaka nemu sa do Hurbanovho zboru v Sučanoch prihlásilo šesťdesiat a v susedných Turanoch dokonca sedemdesiat slovenských dobrovoľníkov. Z celého Turca ich bolo niekoľko tisíc. Turiec bol tradične národne uvedomelý, veď tu už na začiatku 18. storočia sa ruka v ruku ujímali myšlienky sociálnej i národnej spravodlivosti. V roku 1707, šiesteho a siedmeho júna na sneme v Onóde, zvolanom Rákocim, žiadali predstavitelia Turčianskej stolice – Rakovský a Okoličáni –, aby sa skončilo s rozháranými, so zbedačenými pomermi, aby sa pokračovalo v mierových rokovaniach, a tak zabránilo ďalším obetiam na životoch. Už vtedy začína tu hrať úlohu aj slovenský motív, precitajúce vedomie, že Rákocimu nejde o domáce, náboženské a sociálne záujmy, ale o cudzie: Memorialis – ako – a to aj podľa symbolické- ho dátumu 6. a 7. jún – predchodca Memoranda.

- ZRADNÝ PRÍBUZNÝ

Deje na jar pred sto šesťdesiatimi piatimi rokmi nie sú u nás priveľmi známe. A tak si len pripomeňme, že keď maďarské (uhorské) vojská získali prevahu nad rakúskymi, po boku ktorých bojovali aj slovenskí dobrovoľníci, v apríli 1849 uhorský snem v debrecínskom kostole detronizoval panovníka i celú monarchiu, vtedy cisár František Jozef (budúci zakladajúci člen Matice slovenskej) požiadal

ruského cára Mikuláša I. o pomoc. Keď ruské expedičné oddiely postupovali dolu Oravou, vtedy ustupujúcim maďarským jednotkám zahatali cestu v šútovskej úžine langsfeldovci: Ďurko Langsfeld v hodnosti poručíka velil slovenskej dobrovoľníckej armáde pri obrane tejto úžiny. No a jeho zásluhy mu Maďari v tejto čudnej "revolúcii" nevedeli zabudnúť. Po rozpustení jeho dobrovoľníckej jednotky sa Ďurko Langsfeld sprvoti skrýval v kľačianskych horách Krivánskej Malej Fatry, ale neskôr za poplatok v šope svojho ujca Andreja Čabjaka, barónovho hájnika. Nuž, nehodný príbuzný: keď sa dozvedel, že za Langsfelda je vypísaná vysoká odmena, udal ho a maďarskí vojaci ho zajali. Dostal za zradu tristo zlatých (teda desaťnásobne viac ako povestných tridsať strieborných...). Ďurka Langsfelda spolu so sučianskym richtárom Gallom, notárom Chorváthom, prisažným Brveníkom a ďalšími aktívnymi účastníkmi odboja odviekli do Kremnice a postavili pred vojenský súd.

- SÚD S BURIČOM

Keď ho v putách vliekli cez Martin, ktorý len tesne predtým opustili hurbanovci a čoskoro na to prešli ním oslobodzujúci Rusi (aká smola!), dievčence sa s ním lúčili s tým, aby utiekol. On na to nemal ani pomyslenie, bol ochotný položiť za národ aj život. Žaloba znela: "Búril slovenský ľud, volal ho do zbrane a i sám so zbraňou v ruke povstal proti zemským pánom, proti Maďarom, zákonom i krajine uhorskej." Do dnešných dní znejú jeho nezabudnuteľné slová pred súdom: "Teraz ma súdia nepriatelia, ale budú ma niekedy súdiť aj Slováci, a u tých by som nechcel prepadnúť!" Takto odmietol milosť, ktorú mu núkali za zrieknutie sa svojich ideálov a svojho národa. Potvrdil vernosť slovenskému národu, a za to bol náhlým súdom odsúdený na trest smrti obesením, ostatní na palicovanie.

- KRÍŽ NA HROBE

Slovenskí dobrovoľníci v rámci tretej výpravy na jeseň v roku 1849 na čele s Jankom Franciscim, ako ich kapitánom, dali vyhotoviť asi na siahu vysoký železný kríž a slávnostne ho osadili na jeho hrob. Francisci v čase písania svojho vlastného životopisu požiadal kremnického národovca, archivára Pavla Križka, aby mu oznámil, v akom stave je Langsfeldov hrob. Križko mu 15. apríla 1899 napísal: "Jura Langsfelda dal obesiť major Görgey na humne povýše hornej ulice v Kremnici ležiacom a istému Alojzovi Peháčkovi, bývalému banskému správcovi patrivšom, ktoré humno ešte i teraz stojí a na jehožto prostopadnom tráme v západnej stene ešte i teraz vídať znaky, kde bola doň vbitá kramľa, na ktorú obesili nešťastného Langsfelda. Mikuláš Burray, bývalý tunajší evanjelický farár, ktorý pripravoval Langsfelda ku smrti, mi rozprával, že dal Görgey obesiť toho mladíka preto, že nechcel na viacnásobné vyzvanie odprisahať, že sa nebude viac považovať za Slováka a že nechcel vstúpiť medzi honvédov, ako to bol urobil dobrovoľne bývalý tunajší evanjelický učiteľ Viliam Pauliny, pozdejšie Pauliny Tóth zvaný. Burray tvrdil, že nemálo obdivoval i on, i obdivovali spolu s ním i mnohí Kremničania Langsfeldovu vernosť ku svojmu rodu a stálosť v presvedčení, pre ktoré bol zaplatiť hotový i životom a ktoré vlastnosti vraj obdivovali i jeho sudcovia, preto požiadali i Burraya, aby ho prehovoril, žeby aspoň zdanlivo vypočúvol Görgeyho žiadosť a potom pri danej príležitosti aby urobil, ako sa mu bude páčiť. Langsfeld odolal takýmto pokušeniam a zotrval verný svojmu presvedčeniu až po osudné humno. Ku smrti ho sprevádzalo veľké množstvo divákov. Obesil ho vraj jeden k tomu Görgeyom určený husár na kramľu, do humennej drevenej steny vbitú, a keďže sa povraz, na ňomžto

visel, natiahol, dočahovali jeho nohy zem, čo bolo príčinou, že sa dlho trápil, kým sa jeho šľachetná duša rozlúčila s telom. Asi na dvadsať krokov južne od toho humna stála už pohotove jama, do tej vložili umučeného slovenského mládenca a zahrabali jeho telo. Pozdejšie došli sem, rozprával Burray, hurbanisti a tí urobili na tom hrobe, do nehož sa dostal i cisársky zved Sulzer, a postavili tam Langsfeldovi kríž s pozláteným nápisom. Ten nápis som si odpísal i ja, a síce r. 1860, málo zatým, ako som prišiel sem do Kremnice, a znal na písmenu nasledovne: ‚Ďorď Langsfeld, umučený za cisára a svoj národ slovenský dňa 22. června 1849.‘ Tento nápis sa nachodí na železnej tabličke, pripevnenej nad samým rovom na železný, jednoduchý, asi na siahu vysoký a do neveľkej skaly osadený kríž a bol spolu i s mohylou v dobrom stave až do roku 1867 (pozn.: rok rakúsko-maďarského vyrovnania). Potom zmizol spolu i so skalou a teraz už sotva i poznať hrob, kde spí večný svoj sen onen verný mládenec slovenský."

- DO POSLEDNÉHO DYCHU

Langsfeld ostal bojovníkom do posledných chvíľ svojho krátkeho života – mal necelých dvadsaťštyri rokov, keď ho nemilosrdne obesili len preto, že sa hlásil za Slováka. Koľko je dnes medzi nami takýchto hrdinov? Napokon, ako sa môžu z našich mladých chlapcov stať vlastenci, keď vzácne vlastné vzory pred nimi zamlčujeme? Nepíšeme o nich v učebniciach, nevydávame o nich knihy, obrazovky našich televízií, aj tej verejnoprávnej, sú pred ich príbehmi uzamknuté. Nestaviame im pomníky, nemenujeme podľa nich naše podujatia. Definitívne a navždy? Zopakujme si Langsfeldove posledné slová: "Teraz ma súdia nepriatelia, ale budú ma niekedy súdiť i Slováci, a u tých by som nechcel prepadnúť." On veril v náš spravodlivý rozsudok a my naňho zabúdame. Neprichodí sa nám hanbi ť? Pri ceste za Kremnicou smerom do Martina na mieste Langsfeldovej smrti je nenápadný pomník. Zastavte sa a pomodlite sa, ak pôjdete tade. Ozajstný hrdina pohnutých udalostí z meruôsmych rokov, slovenský dobrovoľník, ktorý obetoval svoj mladý život za národ, si to zaslúži.